

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI**

**Biologiyani o‘qitish metodikasi
FANINING O‘QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	500000 – Tabiiy fanlar
Ta‘lim sohasi:	510000 – Biologik va turdosh fanlar
Ta‘lim yo‘nalishi:	60510100 – Biologiya (turlari bo‘yicha)

BUXORO 2023

Fan/modul BUMIB 706	O'quv yili 2026-2027	Semestr 7	Kreditlar 6
Fan/modul Turi Majburiy	Ta'lim tili O'zbek/rus		Haftadagi dars soatlari 4 soat
Fan nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
1 Biologiyani o'qitish metodikasi	90	90	180

1. FANNING MAZMUNI

Fanni o'qitishdan maqsad - talabalarda biologiyani o'qitishning nazariy asoslarini, biologiya o'qitishining asosiy tushunchalari va kategoriyalarini, o'qitish qonuniyatlarini va tamoyillarini o'rgatish, xamda ularni amaliyotda tatbiq etish. Fanning vazifasi - nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar va asosiy biologik predmetlar: botanika, zoologiya, odam va uning sog'ligi, umumiy biologiya fanlarini uzlashtirishni va bular asosida o'qitishning zamonaviy texnologiyalarini, metodik qonunlar, tushunchalar, biologiya o'qitishda metodik jarayonlarning xususiyatini va axamiyatini ochib berish.

I. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

III. Fan tarkibiga kuyidagi mavzular kiradi:

- 1- mavzu. Kirish. Biologiya o'qitish metodikasi fanining maqsad va vazifalari. Biologiya o'qitish metodikasining fan sifatidagi o'rni.
- 2- mavzu. Biologik ta'limning roli. Biologik ta'limning yutuklari. Biologik ta'limning politexnik roli. Biologik ta'limning tarbiyaviy roli.
- 3- mavzu. Sharq uyg'onish davri va ta'lim-tarbiya masalalari. Uyg'onish davri. Abu Nasr Farobiy, Abu Rayxon Beruniy, Ibn Sino va boshqa olimlarning ta'lim-tarbiya haqidagi qarashlari.
- 4- mavzu. Jadidchilik harakatida ta'lim va tarbiya. Jadidlar harakatida ta'lim va uslubdagi maktablarning ochilishi. O'zbekistonda jadidchilik xarakati asosida yangi O'zbekistondagi asosiy jadidlar namoyondalarining pedagogik qarashlari.
- 5- mavzu. Biologiya fanlarining strukturasi va biologik tushunchalarni shakllantirish. DTS va o'quv dasturlari xaqida tushuncha. Biologiya darsliklarining tuzilishi. Darsda qo'llaniladigan talablar. Biologik tushunchalar va ularni rivojlantirish.

- 6- mavzu. Biologiya o'qitish metodlari. Metodlar to'g'risida tushunchalar. Metodlarning rivojlanishi va bog'liqligi. Metodlar va metodik uslublar.
- 7- mavzu. Biologiya o'qitishning klassifikatsiyasi. Maktablarda biologiya darslarini o'qitishda sinflarga qarab metodlarni klassifikatsiyalash.
- 8- mavzu. Biologiya darslari. Dare o'qitishning asosiy formasi. Darsning strukturasi. Biologiya darslarining tiplari va turlari.
- 9- mavzu. Amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarni uyushtirish. Amaliy mashg'ulotlar bilan o'tkaziladigan darslarning o'ziga xos tomonlari. Laboratoriya mashg'ulotlarining axamiyati va ularni ukazish tartibi.
- 10- mavzu. Biologiyadan sinfdan tashkari ishlar. Ekskursiyalar. Biologiya darslari buyicha ekskursiyalarni o'tkazish tartibi. Maktab oquv-tarjiba uchastkasida amaliy mashg'ulotlar bilan o'tkaziladigan darslar. Biologiya darslarida kinodan foydalanish.
- 11- mavzu. Biologiya o'qitishning moddiy bazasi. Biologiya kabineva va uning tuzilishi. Biologiya o'qitishda tirik tabiat burchagina axamiyati. Maktab o'quv-tarjiba uchastkasi.
- 12- mavzu. Biologiya ukitishda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish. Akliy xujum, klaster, davra suxbati va boshka metodlardan foydalanib o'tiladigan darslar.
- 13- mavzu. Biologiya o'qitishda yangi axborot texnologiyalarini qo'llash. Biologiya darslarida kompyuterdan foydalanib, taqdimotlar kursatib dare utishning o'ziga xos tomonlari.
- 14- mavzu. Maktabda biologiya kursini ukitishda turli pedagogik texnologiyalardan foydalanish. Maktabda pedagogik texnologiyadan foydalanishda sinflarga karab, ularning yoshiga munosib metodlardan foydalanish.
- 15- mavzu. Darslarni zamonaviy metodlar bilan ukazish. Biologiya darslarini zamonaviy metodlar bilan utishda o'quvchilarga tushunarlari va qiziqarlari bo'lishini hisobga olgan xolda amalga oshirish zarur.

III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha kursatma va tavsiyalar Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi", "Ta'lim tugrisidagi Qonun. Biologiyadan Davlat ta'lim standartlari o'quv dasturi.
2. Maktab biologiya fanlari bo'yicha tavsiya qilingan darslik. O'quv- uslubiy kullannmalarini kurib chiqish va taxdli qilish. Maktab biologiya fanlari bo'yicha yillik va taqviniy ish rejalari tuzish. Biologik tushunchalar va ularni rivojlantirish.
- 6- mavzu. Biologiya o'qitish metodlari. Metodlar to'g'risida tushunchalar. Metodlarning rivojlanishi va bog'likligi. Metodlar va metodik uslublar.
- 7- mavzu. Biologiya ukitishning klassifikatsiyasi. Maktablarda biologiya darslarini o'qitishda sinflarga qarab metodlarni klassifikatsiyalash.
- 8- mavzu. Biologiya darslari. Dare o'qitishning asosiy formasi.

Darsning strukturasi. Biologiya darslarining tiplari va turlari.

9- mavzu. Amaliy va laboratoriya mashg'ulotlarni uyushtirish. Amaliy mashg'ulotlar bilan o'qitiladigan darslarning uziga xos tomonlari.

Laboratoriya mashg'ulotlarining axamiyati va ularni utkazish tartibi.

10- mavzu. Biologiyadan sinfdan tashsari ishlar. Ekskursiyalar.

Biologiya darslari buyicha ekskursiyalarni o'qitish tartibi. Maktab o'quv-tajriba uchashtasida amaliy mashg'ulotlar bilan o'qitiladigan darslar. Biologiya darslarida kinodan foydalanish.

11- mavzu. Biologiya o'qitishning moddiy bazasi. Biologiya kabinet va uning tuzilishi. Biologiya o'qitishda tirik tabiat burchagining ahamiyati. Maktab o'quv-tajriba uchashtasi.

12- mavzu. Biologiya o'qitishda yangi pedagogik texnologiyalardan foydalanish. Akdiy xujum, klaster, davra suxbati va boshqa metodlardan foydalanib o'qitiladigan darslar.

13- mavzu. Biologiya ukitishda yangi axborot texnologiyalarini qo'llash. Biologiya darslarida kompyuterdan foydalanib, taqdimotlar ko'rsatib dare o'tishning o'ziga xos tomonlari.

14- mavzu. Maktabda biologiya kursini o'qitishda turli pedagogik texnologiyalardan foydalanish. Maktabda pedagogik texnologiyadan foydalanishda sinffarga karab, ularning yoshiga munosib metodlardan foydalanish.

15- mavzu. Darslarni zamonaviy metodlar bilan o'qitish. Biologiya darslarini zamonaviy metodlar bilan o'qitishda o'quvchilarga tushunari va qiziqari bo'lishni xisobga olgan xolda amalga oshirish zarur.

16- mavzu. Uchuk-siz ta'lim tizimida biologiya fanlarini ukitishda oliy va urta maxsus, kasb-hunar ta'lim maassasalari pedagoglariga kuyiladigan talablar

17- mavzu. Talabalarda vatanparvarlik, milliy gurr va ur-uzini anglash, xalq tarixiga, madaniyatiga va an'analariga va kasbiga xurnat xis-siyovatlarini shakllantirish

18- mavzu. Oliy va urta maxsus, kasb-xumar ta'limida ilgor pedagogik texnologiyalarni joriy qilish

19- mavzu. Chet el o'ra va oliy ta'lim tajribalarini o'rganish

20- mavzu. O'quvchi, talabalarining bilimlarini xolisona baholash reyting- nazorat tizimi. Yozma, test, og'zaki nazoratlardan foydalanish samaradorligi

21- mavzu. mavzu. O'quv-tarbiya jarayonini takomillashtirishda uslubiy ta'minotning roli

22- mavzu. O'quv maksadida yaratilgan ishlanmalarining metodologiyasi

23- mavzu. Metodik-tarbiyaviy jarayonni shakllantirishda metodik ta'minotning roli

24- mavzu. Ta'lim maqsadida yaratilgan botanika mavzularini metodologik qayta ishlanishi

25- mavzu. Ta'lim maqsadida yaratilgan zoologiya mavzularini metodologik qayta ishlanishi

26- mavzu. Ta'lim maqsadida yaratilgan anatomiya mavzularini metodologik qayta ishlanishi

27- mavzu. Ta'lim maqsadida yaratilgan umumiy biologiya mavzularini metodologik qayta ishlanishi

28- mavzu. Ta'lim turlari: an'anaviy

29- mavzu. Ta'lim turlari: noan'anaviy

30- mavzu. Innovatsion ta'lim texnologiyalari

V. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Maktab o'quv rejasidagi biologik ta'limning uziga xos tomonlari.

2. Maktab tajriba uchashtalarida sinfdan tashkari ishlarini rejalashtirish yullari.

3. Ilgor no'vator-pedagoglarning ish tajribasini urganish.

4. Ta'lim tugrisidagi davlat konunarini va kursatmalarini urganish.

5. Biologiya darslarida noan'anaviy usullarni kullash metodologiyasi. Texnik vositalardan foydalanish.

6. Biologiya va ekologiyadan ommaviy tadbirlar o'qitish.

Mustaqil uzlashtiriladigan mavzular buyicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

VI. Fan ukitilishning natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni uzlashtirish natijasida talaba:

• O'qitishning metodik bilim asoslari, o'qitishning zamonaviy texnologiyalari, biologiyani o'qitishda metodik jarayonlar bosqichlari tugrisida *tasavvur va bilimga ega bulishi*;

• Biologiyani o'qitish metodikasi asoslarini, metodik gonnular, tushunchalar, biologiya o'qitishda metodik jarayonlarning xususiyatlarini bilish va ulardan foydalanish *ko'nikmalariga ega bo'ling*;

• talaba biologiyani uditishda metodik isa va jarayonlarni taxlildilish usullarini qo'llash, biologiyani o'qitish metodikasida muammolar buyicha yechimlar qabul dilishmalakasiga *zga bulishi kerak*.

VII. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

• ma'ruzalar;

• interfaol key-s-stadlar;

• seminarlar (manuidiy fikrlash, tekcor savol-javoblar);

• gurruxdarda ishlash;

• taqdimotlarni dilish;

• individual loyidalar;

• jamca bulib ishlash va dimoya dilish uchun loyidalar.

5. VIII. Kreditlarni olish uchun talabalar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni tula uzlashtirish, ta'dili natijalarini tugri ade e'tira olish, urganiloyrgan jarayonlar dadida mustadil mushodada yuritish va joriy, oraldil nazorat shapklarida berilgan vazifa va loyishirkdarni bajarish, yakuniy nazorat buyicha yozma ishini topshirish.

6. Asosiy adabiyotlar: 1. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi. Toshkent, 1997 y. 2. A.T.Tolunov, J.O.Tolipova, S.S.Fayzullayev, I.T.Azimov, B.Axmatalieva. Biologiyani uditishning umumiy metodikasi. Toshkent, 2005

